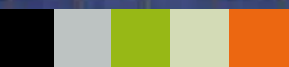

ÅRSKONFERENS 2017

8-9 FEBRUARI, GÄVLE

VART ÄR VI
PÅ VÄG?

REG
LAB

**HIT ÄR
DU PÅ VÄG!**
Reglabs årskonferens 2017
Välkommen!

FRAMTIDEN ÄR VÅR BERÄTTELSE

VART ÄR VI PÅ VÄG? Det var frågan som 400 regionala utvecklare som kom till Reglabs årskonferens 2017 i Gävle konserthus gärna ville ha svar på.

Och svaret blev, kanske inte oväntat: framtiden är fiktion. Framtiden är en berättelse.

Men det är vi som berättar den.

För att bättre förstå vart vi är på väg måste vi acceptera att framtiden inte är en, utan flera, och att den blir till genom våra ord och handlingar. Årskonferensen 2017 var avstamp för den stora framsynsprocessen *Region 2050* och på scenen stod många internationella spanare. Trots deras olika perspektiv, var de också förvånansvärt samstämmiga:

- Prognoser räcker inte längre till, världen har blivit för komplex och oförutsägbar.
- Diskussionens tid är förbi – vi behöver *samtal*.
- Framtiden är inte en, den är flera. Och vi måste våga experimentera för att hitta rätt.

REGION 2050

Årskonferensen 2017 var också avstamp för Reglabs största satsning hittills: framsynsprocessen *Region 2050*. Den kommer att pågå i två år och inbegripa både gemensamma workshoppar, aktiviteter i regionerna och lärande mellan regionernas ledare.

Region 2050 ska fördjupa förståelsen för de trender och megatrender som kan komma att prägla de kommande 20–30 åren. Den ska skapa beredskap för förändringar och lägga en grund för strategiska diskussioner och beslut i regionerna. Framsynen ska inte bygga på prognoser – Vad kommer att hända? – utan söka det okända: Vad kan komma att hända?

FRAMTIDEN FINNS
INTE, MEN ATT
VI PLANERAR ÄR
ÄNDÅ VIKTIGT

PROGNOSE
KAN GÖRA
OSS BLINDA

Framtiden är inte en – den är flera

Framtiden är öppen, men inte tom. Det är en plats med kraft och det spelar roll hur vi tänker på den.

Det finns flera framtider – tänkbara, möjliga, önskvärda, säger Angela Wilkinson, Oxford university.

Ofta tänker vi på framtiden som en projektion av det vi redan vet om det som varit och det som är. Som om framtiden nås via en rak linje och den framtid som finns i slutet av linjen är mörk eller ljus. Men framtiden är inte förutsägbar för vi innoverar den hela tiden. Framtiden är inte fakta, den är antaganden och berättelser. Det finns flera framtider – tänkbara, möjliga, önskvärda.

– Vi behöver tänka på framtiden på ett öppet, multipelt sätt, säger Angela Wilkinson.

Megatrenderna är *globaliseringen, hur vi påverkar jordens natur och klimat* samt *Moores lag* (förenklat: antalet transistorer som får plats på ett chip fördubblas var 24:e månad). Oxford university använder begreppet TUNA för att beskriva den föränderliga verklighet vi lever i när vi tänker oss framtiden: *Turbulent–Uncertain–Novel–Ambiguous.*

Den yttre miljön förändras snabbt och oförutsägbart, ledarna överrumplas och framstår som dumma. Vad som fungerade i går kommer inte att fungera i morgon.

– Det kostar att ignorera TUNA, säger Angela Wilkinson.

Vi koloniserar framtiden

– Att framtiden är öppen, men inte tom, betyder att vi kan påverka den – men vi kan inte göra vad som helst. Historiska och nutida beslut koloniserar framtiden, säger Josefin Wangel, KTH.

Beslut om infrastruktur, trafikslag, hus, regional planering för expansion och andra långsiktiga beslut får återverkningar i framtiden. Klimatförändringarna hör verkligen till det vi redan har in-tecknat för framtiden. Även om man inte vet omfattningen så måste vi anpassa oss till det.

– De flesta sektorer i alla världsdelar påverkas, säger Gustav Strandberg, SMHI.

SMHI jobbar med tre scenarier för framtiden för att kunna illustrera vilka beslut som behöver fattas nu, vilka förändringar vi behöver göra för att nå den ena eller andra framtiden.

– Vi vet att jorden blir allt varmare. Den stora osäkerheten är framtida utsläpp av växthusgaser

FRAMTIDEN
ÄR ÖPPEN
MEN INTE
TOM

därför har vi olika utsläppsscenarioer, som alla är objektiva och möjliga, för att se hur framtiderna blir, säger Gustav Strandberg.

Utsläppsscenarierna läggs in i en framtidsmodell. Den visar samma mönster för alla: Arktis värms mest.

– Vi vet hur förändringen kommer att se ut, frågan är hur stor den blir.

Mindre skygglappar och öppnare sinne

Samtal om framtiden tenderar att föras mellan extrema ställningstaganden och radikala lösningar. Katja Bego från brittiska innovationsstiftelsen Nesta menade att det är farligt att välja väg alltför entydigt:

– Ska alla barn lära sig programmera? Det kanske är bra, men vi vet faktiskt inte om det är den kunskapen som behövs i framtiden. Vi behöver förstå vad som händer, vi behöver information för att ha ett bredare synsätt på olika frågor.

För att skapa framtid behöver vi generera idéer tillsammans.

Det behövs ett skifte där vi slutar diskutera och börjar samtala – där vi studerar trender och funderar tillsammans kring vad de betyder för oss.

Andas och formulera en vision

Vi behöver riktiga samtal

Det finns inget rätt och fel när vi talar om framtiden. Det behövs andra metoder för framtidsspaning än dem vi använder för konventionell planering: spana mot horisonten, scanna megatrender, visionera och beskriv olika scenarier.

– Se mycket längre och bredare än vid vanlig planering, säger Angela Wilkinson, Oxford university.

– Framsyn är viktigt. Framtiden finns visserligen inte men vi kan tänka på den. Ibland tänker jag att framtiden är som big bang, både en plats och en tid samtidigt, säger Josefin Wangel som är lektor vid miljöstrategisk analys på KTH.

Andas och skapa en vision

Samtal om framtiden utgår inte sällan från tankar om kris, det påverkar vårt agerande och leder till inlåsning.

– Lämna det krisbaserade sättet att se på framtiden. Andas, trygga er och formulera en vision, säger Josefin Wangel.

Teknik har ofta en nyckelroll när vi talar om framtiden, men i en polariserad debatt blir teknisk utveckling förenklad till lösning eller hot.

– Varken överdriven teknikpositivism och negativism löser några problem. Teknik är inte bara god eller ond, de stora problemen kräver andra och breda lösningar, säger Katja Bego från brittiska Nesta.

Engagemang är mer än omröstningar

Men vilka får vara med när samtal förs som designar framtiden?

– Det är viktigt att skapa nya metoder för delaktighet, säger Per Ankersjö, rådgivare från *A beautiful soup* och tidigare heltidspolitiker.

Katja Bego gav digitala lösningar som demokratiskt instrument som exempel på en radikal lösning som inte nödvändigtvis löser problemet:

– Den viktiga frågan är hur man kan engagera fler, inte att skapa möjlighet att rösta om varje småsak.

SAMTAL MELLAN KOMMUNER

Sveriges befolkning ökar och kommunernas ansvar likaså, men hälften av landets kommuner har krympt befolkningsmässigt sedan 1970-talet. Försörjningskvoten ökar också, det vill säga att allt färre yngre ska försörja allt fler äldre.

Det är en svår situation och skillnaderna är stora mellan olika regioner och mellan stad och landsbygd. Civilminister Ardalan Shekarabi framhöll att kommunernas kapacitet måste stärkas.

Han ser möjligheter i ökad kommunal samverkan, frivilliga kommunsammanslagningar, förändrade uppgifter samt asymmetrisk ansvarsfördelning.

– Det behövs dialog. Det blir inte självklart bättre

för att man byter huvudman för till exempel skola eller polis. Vi ska underlätta samverkan och vara öppna för att olika platser behöver olika lösningar, säger Ardalan Shekarabi.

Civilministern berättade att regeringen utreder utjämnningssystemet och att de vill anpassa kommunallagen för att ta bort hinder för samverkan. Staten ska också synkronisera sina myndigheters regionala indelningar för att skapa ordning och reda.

– Det är viktigt att vi kommer fram till breda parlamentariska lösningar och underlättar samverkan och dialog i viktiga framtidsfrågor för landets regioner och kommuner.

Experimentera mer – planera mindre

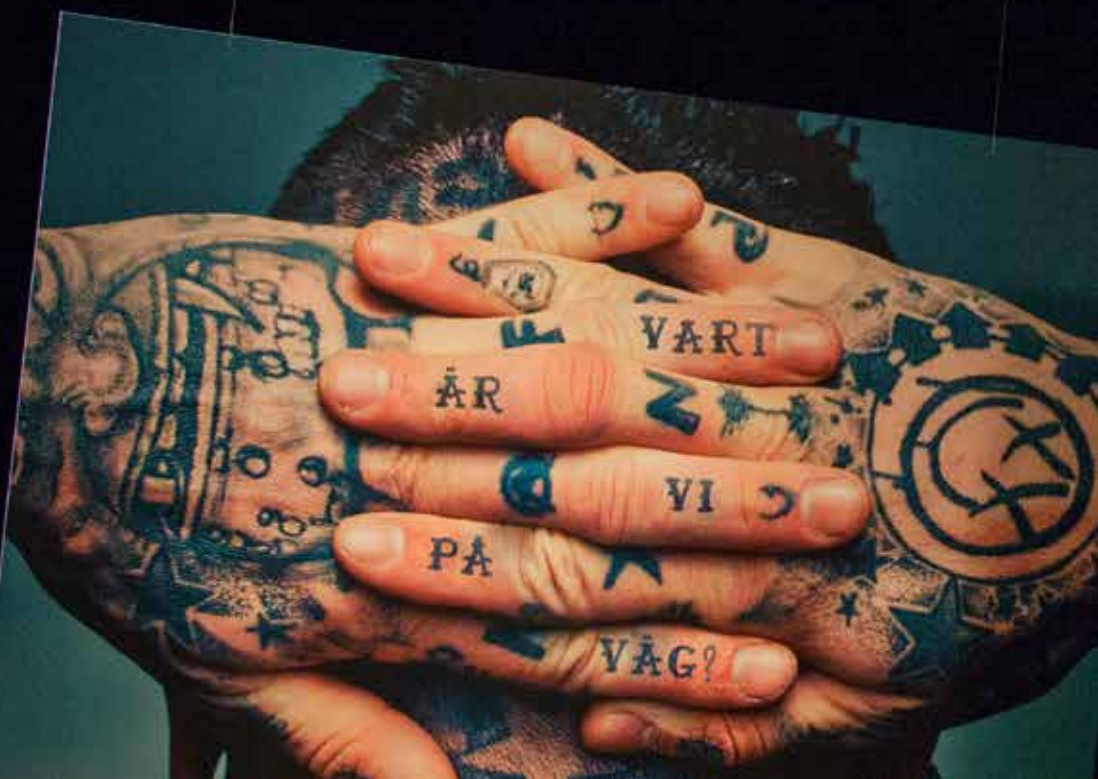
Lämna det krisbaserade sättet att tänka på framtiden och sluta planera utifrån prognoser. De är bara ett underlag för tankar.

Framtiden är fiktion – den är flera berättelser – det är bara att acceptera det, säger Angela Wilkinson.

Det stora antalet flyktingar som kom till Sverige 2015 kom som en överraskning. Men hur kan det egentligen ha varit en överraskning? De kom med båtar, de gick, åkte tåg och bil. De hade varit på väg länge.

– Varför blev vi överraskade? frågade Erika Augustinsson, kommunikationsstrateg från Mötesplats social innovation.

Forts. ▼

FINNS DET PROJEKTLEDARE
SOM TÄNKER ATT MÅLET
INTE SATTES RÄTT OCH DÄR-
FÖR VÄLJER ATT BRÄNNA
SKRÄPET OCH BÖRJA OM?

Angela Wilkinson menar att vi stirrar oss blinda på prognoser. I stället för att planera efter prognoser, bör vi planera för att det kommer att ske oförutsägbara saker inom områden som vi kan förutse, som migration och remilitarisering till exempel.

– Prognoser fungerade väl tidigare, när världen inte var lika osäker och komplext sammanvävd som i dag.

Vi kan inte lita på prognoser, för vi tenderar att försöka få verkligheten att passa in i modellen, och det gör den ytterst sällan.

– Framtiden är fiktion, den är flera berättelser, det är bara att acceptera det, säger Angela Wilkinson.

Josefin Wangel från KTH var inne på samma spår. Hon sa att de flesta gör fel och glömmer att den prognosbaserade framtiden bara är en av många.

– Prognoser är bara ett underlag för tankar. Det finns många troliga, möjliga och önskvärda framtider.

Framtidsfrågor är otacksamma

– Behovet av att innovera framtiden är stort – men alltför få gör det, säger Erika Augustinsson. Framtidsfrågor är otacksamma att arbeta med, de är svåra att sälja in och kommer aldrig rätt i tiden.

– Det går att lära sig att bli mer framtidsinriktad, men det kräver en aha-upplevelse. Det behövs en större öppenhet för framtiden i vår samhällskropp. Börja med ett vitt papper och gör om lösningarna.

– Det finns massor av bra underlag för framtidsvisioner, men de utredningarna samlar damm någonstans eftersom de är för otrevligt att ta tag i. Beska piller förlorar val, säger Per Ankersjö, rådgivare från A beautiful soup.

ERIKA AUGUSTINSSON

Han var med i Centerpartiets visionsprocess som ledde fram till en framtidsagenda där även svåra utmaningar finns med. Även om media mest skrev om månggifte menar Per Ankersjö att den breda processen nu är en bra grund som gör att Annie Lööf vågar vara tydlig, eftersom hon vet att hon har partiet med sig.

– Twitterpolitik är fördummande och det finns behov av motreaktioner, av fördjupande samtal och av visioner.

– Öppna framtiden som en plats för lärande, säger Sandra Kemp, professor vid Imperial college och Victoria and Albert Museum i London. Hon talade om design, och om att design kan vara en idé om framtiden.

– Design är en möjlighetsmaskin.

Sandra Kemp visade också föremål från olika epoker och ställde frågan:

– Vilka av dagens föremål bär framtiden i sig? Och vilka av dagens föremål kommer att intressera framtidens historiker?

FRAMTIDEN ÄR EN MENTAL,
SOCIAL KONSTRUKTION

Finland experimenterar

Finska tankesmedjan Demos är experter på framsyn och hjälper organisationer att experimentera strategiskt. I Finland har till och med regeringen inrättat ett "experimentkansli" för att testa sociala innovationer.

Roope Mokka från Demos berättade att de ska delta i Reglabs framsynsprocess *Region 2050*.

– Fem megatrender blir verklighet i form av politik och utveckling, när de tar mark i regionerna: *teknologi, population, individualisering, urbanisering* samt *naturresursernas begränsning*. Till detta kommer de "svarta svanarna" – det vill säga händelser som inte borde finnas, men som förändrar historien när de dyker upp. Som Trump och Brexit.

För att planera i en så komplex omgivning menar Roope Mokka att det först behövs en vision och sedan strategiska experiment.

– Experiment är det nya planerandet.

SANDRA KEMP

ROOPE MOKKA

PERANKERSJÖ

NÄR TRENDERNA TAR MARK

De omtalade megatrenderna som flera framsynstalare återkom till – som teknikutveckling, migration och urbanisering – blev konkreta i flera lärpass på årskonferensen:

- Hur förändras arbetsmarknaden och arbetens innehåll?
- Varför lyckas man bättre med integration på vissa platser än andra?
- Hur mäter man livskvalitet och påverkar det människors vilja att bo och verka i vår region?

Automatiseringen – hot eller möjlighet?

Vad är det som automatiseras, är det yrken eller moment?

Det är viktigare att diskutera hur arbetsinnehållet förändras, än att måla upp skräckvisioner om hur många jobb som försvinner.

Dagens enkla jobb kanske inte är enkla om teknikinnehållet i dem ökar.

Vartannat jobb automatiseras inom 20 år heter en rapport från Stiftelsen för strategisk forskning. Det är en beräkning för den svenska arbetsmarknaden utifrån studie vid Oxford university som granskade arbetsmomenten i 702 amerikanska yrken och relaterade dessa till utvecklingen inom datorisering och robotisering.

VAR BÖRJAR OCH SLUTAR
MÄNNISKOKROPPEN I
DIGITALISERINGENS TID?

Region Skåne och Västra Götalandsregionen har byggt vidare på den svenska rapportens antaganden för att se hur det påverkar på regional nivå. Anders Axelsson och Joakim Boström Elias berättade om det på ett av årskonferensens lärpass.

Vad händer om stora yrkesgrupper framöver ersätts av olika digitala och tekniska system? Det vi i dag kallar enkla jobb, kanske inte är enkla i en framtid där teknikinnehållet i dem har ökat. Finns det skillnader inom ett land och inom regioner och vilka kan de samhälleliga konsekvenserna tänkas bli? Hur bör utbildnings- och innovationssystemet anpassas till ny teknik för att matcha efterfrågan på kompetens som är komplementär med ny teknik?

Några av deras slutsatser är:

- Det är viktigare att diskutera hur arbetsinnehållet förändras än att spekulera om hur många jobb som potentiellt försvinner.
- Andelen högkvalificerade yrken ökar.
- Tendenserna är en allt mer polariserad arbetsmarknad, men med stora regionala variationer.
- Teknikutvecklingen kan förstärka regionala obalanser – men ger samtidigt möjligheter.

Forts. ▼

JOAKIM BOSTRÖM ELIAS

ANDERS AXELSSON

Jobben i mitten förändras mest

Tillväxt kommer att ske i låg- och i högkvalificerade jobb, men i mitten av skalan kommer vi att se högre automatisering. Kanske är det därför frågan är så uppmärksammas just nu, när ljuset riktas mot tjänstemannayrken. Stora förändringar väntar på banker, redovisningsbyråer mm. Men vad är det som automatiseras – är det yrken eller moment?

– Kort sagt är man ofta för teknikoptimistisk, och mycket av den flexibilitet och omdömesförmåga som är nödvändig i många jobb kan svårligen automatiseras trots allt, eller i alla fall till lägre grad än vad man tror. Automatiseringspotentialen handlar heller inte alls bara om yrken, utan också om de aktiviteter som man utför inom ett yrke på en viss arbetsplats.

Utbilda – för vadå?

I regionerna väcks frågor som vilka insatser som behövs inom kompetensförsörjning, inom vilka områden det finns risk för ökad utslagning, inom vilka yrken det kommer att bli en boost och hur vi kan ha beredskap för nya yrken som uppstår?

Med ökad automatisering uppstår också andra frågor, som hur det automatiserade arbetet ska beskattas. Skåne och Västra Götaland har inte strategier för det och ställde frågan till regionföreträdarna i publiken: **Har ni?**

POLITIKEN ÄR ÄNGSLIG, FRAM-
TIDSFRÅGOR ÄR RISKABLA

Ladda ner rapporterna om arbetsmarknadens strukturomvandling:

- Stiftelsen för strategisk forskning
<http://stratresearch.se/wp-content/uploads/varannat-jobb-automatiseras.pdf>
- Region Skåne och Västra Götalandsregionen
http://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/strukturomvandling.pdf

Platsens betydelse för integration

Hur väl integreras utlandsfödda personer, i arbete och samhälle?

På länsnivå är det små skillnader, men det finns stora och svårförklarliga skillnader mellan kommuner i samma län.

Nu finns underlag för att diskutera vad det beror på.

Bo Wictorin leder den grupp i Reglab som studerar platsens betydelse för integration. Vad som framträder i studier av statistik beror på vilket raster som läggs på, och gruppen har ägnat mycket tid åt att definiera och välja.

De bestämde sig för att ta med alla utlandsfödda 20-64 år, oavsett hur och varför de flyttat hit. Bo Wictorin berättar också att gruppen bestämde sig för fyra faktorer i sina analyser för att skapa en modell för förvärvsfrekvens för utlandsfödda:

- Vistelsetid
- Utbildningsnivå
- Lokal arbetsmarknad
- Skyddsbehov

Forts. ▼

BO WICTORIN

Stor strukturell skillnad

För hela landet gäller att det är mycket stor skillnad på andel sysselsatta mellan dem som är födda i Sverige och dem som är födda i annat land.

Men för att titta närmare på utlandsföddas situation behöver också siffrorna för andel arbetslösa tas med, för vad betyder ”sysselsatt”? Är alla andra arbetslösa eller gör de något annat?

Mycket är svårt att mäta

Vistelsetiden är ju egentligen ingen förklaring. Det är vad som händer under tiden som är viktigt, men det kan vi inte mäta. Vi får jobba med antaganden om vad som händer, sa Bo Wictorin.

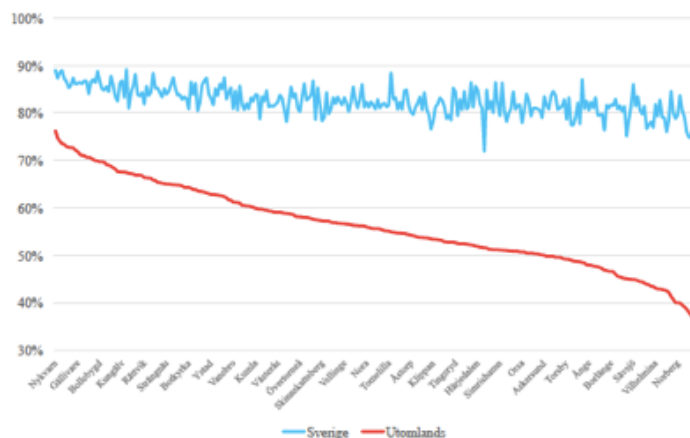
Några specifika förhållanden som dock visat sig viktiga för en positiv integration är hur gammal man är vid ankomsten.

15-18 år verkar vara en känslig ålder. Går det fel där så hänger det ofta med resten av livet.

Nätverk är en annan viktig faktor och de som är gifta med en svensk har lättare att få arbete, men det gäller framför allt män. För kvinnor som är gifta med en svenskfödd syns inte samma positiva effekt.

Andel sysselsatta födda utomlands respektive Sverige 20-64 år per kommun år 2014, i ordningsföljd efter sysselsatta utrikes födda

Källa: Egna bearbetningar/SCB

Tillförlitlig modell för djupare samtal

Den modell som Reglab-projektet har tagit fram förklarar 83 procent av skillnaden mellan sverigefödda och utlandsfödda.

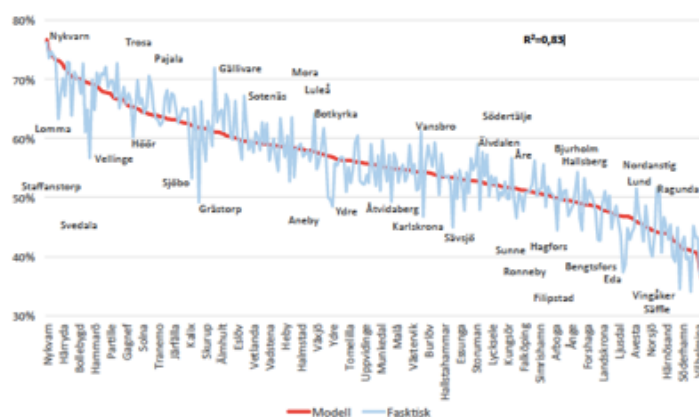
Det är väldigt högt inom samhällsvetenskap. Med modellen får vi fram en linje som kan jämföras med verkligheten vilket ger ett mycket bra diskussionsunderlag. De vanligaste förklaringarna har rensats bort, så skillnaderna beror på annat och det är detta andra som vi behöver prata om.

Vad beror skillnaderna på? Det finns naturligtvis fler faktorer att ta med i analyserna, men den fakta som finns sammanställd nu räcker långt för att titta på din ort med förstoringsglas och starta samtal om vad som kan förbättras.

Flyttströmmen från mindre orter till storstadsområdena ser likadan ut i hela landet och i alla befolkningsgrupper, det har alla kommuner att förhålla sig till. Men att öka antalet invånare i arbetsför ålder är det enda sättet att växa och inflyttningsöverskott är den enda vägen. Bland annat därför är integrationen så viktig att tala om.

Förväntad (modellberäknad) och faktisk förvärvsfrekvens för utrikes födda 2014 per kommun, kommuner i rangordning efter förväntat värde

Källa: Egna bearbetningar/SCB/SKL

EXPERIMENT
ÄR DET NYA
PLANERANDET

MEGATRENDER
BLIR VERKLIGHET
I REGIONERNA

Ett mått på livskvalitet

Två av 290 kommuner har ett bättre värde än Sundbyberg för temat *Tillgänglighet till tjänster*.

Fyra av 290 kommuner har ett bättre värde än Karlskrona för temat *Trygghet och säkerhet*.

Hur ligger din kommun och region till?

BRP+ är ett länge efterfrågat mått på livskvalitet här och nu, och på hållbar livskvalitet över tid, och bakom den ambitiösa satsningen står Reglab och Tillväxtverket.

Utvecklingen av BRP+ fortsätter, och det senaste resultatet är en visualisering som nu finns att studera på www.brpplus.se.

Det är en första version där kommuner och regioner kan se hur de ligger till i förhållande till andra, och den kommer att följas av fler visualiseringar. Det kommer jämförelser över tid för att följa utvecklingen i sin egen kommun/region och även jämförelser mellan liknande kommuner/regioner.

Visualiseringarna ska byggas så att alla kan länka in dem på sina egna webbplatser. BRP+ är ett öppet system som ska vara lätt att använda.

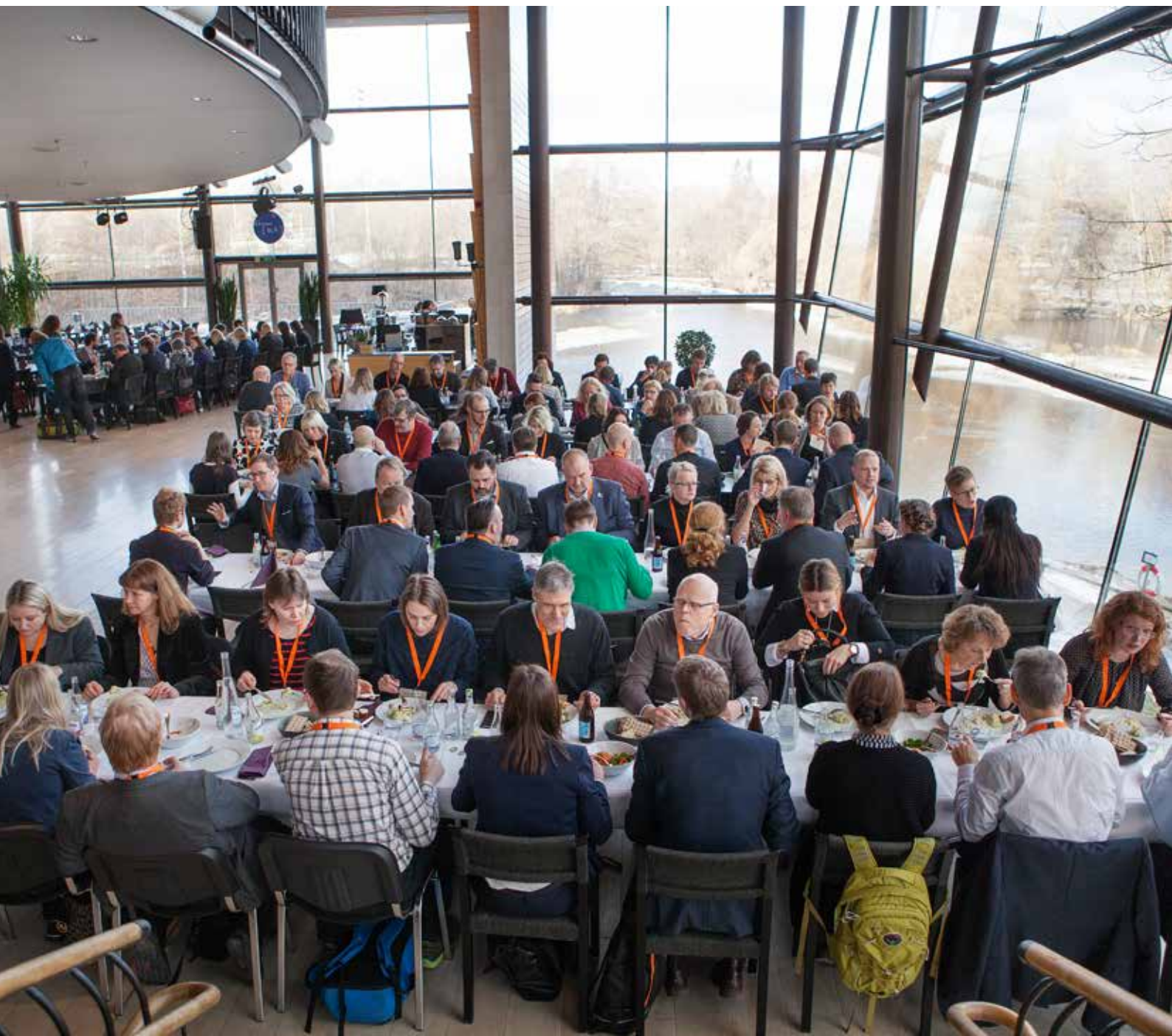

Ett bredare mått på utveckling är ett bra diskussionsunderlag som med tiden kan bli ett verktyg för att utvärdera och diskutera de lokala och regionala strategierna.

– Det ger en helhetsbild, och vi utvecklar fortfarande visualiseringarna. Det viktiga nu är att vi har slutat prata om valet av indikatorer och övergår till att prata om vad vi ser och vad det betyder, sa Anna Norin från Region Västerbotten som är projektledare för BRP+ tillsammans med Johanna Giorgi från Tillväxtverket.

Mer information om BRP+

<https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/brp--breddat-matt-pa-utveckling.html>

Frågor till årskonferensens deltagare

Hur luktar det i hemmen 2050?

Vilka ljud hörs i städerna 2050?

Vad äter man till middag 2050?

Hur roar man sig 2050?

Var och hur upplever man gemenskap 2050?

Shara Unneberg
och jag är på väg

Välkommen till nästa årskonferens!

Region Västerbotten är värd för Reglabs årskonferens 2018.

Vi ses i Umeå den 14-15 mars 2018!

